

Upprätta och fastställa undersökningsprogram och faroanalys

Stödande instruktion för Livsmedelsverket och kommuner

På den här sidan hittar du information om att upprätta undersökningsprogram och fastställa undersökningsprogram och faroanalys för dricksvattenanläggningar enligt 9-12 a §§ SLVFS 2001:30.

Verksamhetsutövarens ansvar

Verksamhetsutövaren måste genomföra flera steg för att uppfylla de föreskrivna kraven om faroanalys och undersökningsprogram i SLVFS 2001:30. Här följer en lista över de stegen med hänvisningar till föreskrifterna:

1. Det är obligatoriskt för alla verksamhetsutövare att genomföra en faroanalys (2 c §).
2. Verksamhetsutövaren ska upprätta ett undersökningsprogram där hänsyn tas till resultatet av faroanalysen (10 §).
3. Verksamhetsutövaren ska överlämna faroanalysen och undersökningsprogrammet till kontrollmyndigheten för fastställande (11 §).
4. Kontrollmyndigheten ska fastställa faroanalysen och undersökningsprogrammet (12 §).
5. Verksamhetsutövaren ska se över undersökningsprogrammet kontinuerligt, minst vart femte år, och vid behov ska det uppdateras (11 §). Kontrollmyndigheten ska sedan fastställa det uppdaterade undersökningsprogrammet (12 §).

Observera att kraven i 2 c, 10-11 och 12 a §§ SLVFS 2001:30 inte gäller för den som tillhandahåller dricksvatten från tankar. Se 9 a § SLVFS 2001:30.

Om verksamhetsutövaren vill minska undersökningsprogrammet enligt de möjligheter som ges i bilaga 3 avsnitt D del II till SLVFS 2001:30 ska verksamhetsutövaren även dokumentera att en faroanalys har gjorts och sammanfatta resultatet av faroanalysen och hålla den tillgänglig (12 a §). Det blir en del av steg 2 ovan.

Här följer mer information om vad som är viktigt att tänka på när det gäller undersökningsprogram och faroanalys i respektive steg.

Genomföra faroanalys

Den som producerar dricksvatten eller tillhandahåller det från en distributionsanläggning ska genomföra en faroanalys. Den ska sedan fastställas av kontrollmyndigheten. Mer information om hur man genomför en faroanalys finns via länken nedan.

Faroanalys och kritiska styrpunkter för dricksvattenanläggningar

Upprätta undersökningsprogram

Vem som ska upprätta undersökningsprogram med angivna provtagningspunkter och provtagningsfrekvens anges i 9 § SLVFS 2001:30. Lägsta undersökningsfrekvenser framgår av bilaga 3, avsnitt C. Undersökningsprogrammet ska sedan fastställas av kontrollmyndigheten.

Uppdatering av undersökningsprogram

Verksamhetsutövaren ska se över undersökningsprogrammet kontinuerligt, minst vart femte år, och vid behov uppdatera det. Undersökningsprogrammet ska då också fastställas på nytt av kontrollmyndigheten.

Om faroanalysen behöver uppdateras på grund av till exempel en ny fara i råvattnet eller ändrad beredning i vattenverket kan det även vara aktuellt att göra ändringar i undersökningsprogrammet. Alla ändringar som verksamhetsutövaren gör i undersökningsprogrammet ska fastställas av kontrollmyndigheten.

Ändra i de regelbundna undersökningarnas omfattning eller frekvens

Kontrollmyndigheten kan besluta om att utvidga eller minska antalet parametrar och utöka eller minska undersökningsfrekvensen i jämförelse med tabellerna i bilaga 3 till SLVFS 2001:30. Förutsättningarna för det beskrivs i bilaga 3 avsnitt D till SLVFS 2001:30.

Om verksamhetsutövaren vill minska frekvensen eller ta bort parametrar från undersökningsprogrammet behöver denne ge skriftlig information till kontrollmyndigheten som visar att förutsättningarna är uppfyllda.

Underlag som behövs för beslut om ändringar kan vara:

- Sammanfattning av faroanalysen.
- Relevanta analysrapporter eller sammanställningar av analysresultaten.

Om kontrollmyndigheten bedömer att det är nödvändigt kan det också vara aktuellt att gå tillbaka till den fullständiga faroanalysen som ska genomföras enligt 2 c § SLVFS 2001:30 för att kunna fatta beslut om minskning av undersökningsprogrammet.

Utvidgning eller minskning av parametrar och undersökningsfrekvens

Dokumentation av faroanalysen

Om verksamhetsutövaren vill minska undersökningarna i undersökningsprogrammet enligt de förutsättningar som finns i bilaga 3, avsnitt D, del II till SLVFS 2001:30 måste det finnas dokumentation som visar att en faroanalys har gjorts. Det innebär att verksamhetsutövaren minst bör dokumentera att en faroanalys har gjorts och vilket datum den senaste versionen är från.

Följande information bör ingå i dokumentationen:

- Verksamhetsutövarens namn.
- Vilken dricksvattenanläggning/del av dricksvattenanläggning faroanalysen gäller.
- Datum då faroanalysen senast uppdaterades.

En sammanfattning av resultaten från faroanalysen ska också finnas tillgänglig för att kontrollmyndigheten ska kunna besluta om att minska undersökningarna i undersökningsprogrammet. Se 12 a § SLVFS 2001:30.

Många små dricksvattenanläggningar under 10/50-gränsen (offentliga och kommersiella verksamheter) behöver inte alltid dokumentera faroanalysen. Om dessa anläggningar vill minska undersökningarna så finns däremot krav på dokumentation om att en faroanalys har gjorts och att en sammanfattning av resultaten från faroanalysen finns tillgänglig.

Följande information bör finnas med i en sammanfattning av faroanalysen:

- Relevanta faror som måste förbyggas, elimineras eller reduceras.
- Kontrollåtgärder som hanterar de relevanta farorna.

Princip 7 – Dokumentation och journaler

Att hålla en sammanfattning av faroanalysen tillgänglig är verksamhetsutövarens ansvar. Sammanfattningen bör vara skriven på ett sådant sätt att inga känsliga uppgifter finns med. Att sammanfattningen ska hållas tillgänglig innebär att den ska kunna visas för kontrollmyndigheten. Däremot behöver den inte vara publicerad på en webbplats eller liknande.

Fastställa undersökningsprogram och faroanalys

Kontrollmyndigheten ska fastställa verksamhetsutövarens faroanalys och undersökningsprogram. Beslutet gäller i fem år och ska sedan omprövas av kontrollmyndigheten. Verksamhetsutövaren ansvarar för att se över undersökningsprogrammet kontinuerligt, vid behov uppdatera det och överlämna det till kontrollmyndigheten för fastställande.

Faroanalysen ska ligga till grund för hur undersökningsprogrammet utformas och är avgörande för om undersökningar av fler ämnen än de som anges i bilaga 2 till SLVFS 2001:30 behöver genomföras. Grundprincipen är därför att faroanalysen behöver vara gjord innan undersökningsprogrammet kan bedömas och fastställas av kontrollmyndigheten. I vissa fall kan det dock ta lång tid för

verksamhetsutövaren att göra faroanalysen. Då kan det vara lämpligt att fastställa ett undersökningsprogram enligt de parametrar och frekvenser som anges i SLVFS 2001:30 till dess att en faroanalys har inkommit. I fastställandet av undersökningsprogrammet bör det framgå att en omprövning av beslutet kommer att ske när faroanalysen inkommit till kontrollmyndigheten.

Beroende på verksamhetens omfattning behöver faroanalysen enligt 2 c § SLVFS 2001:30 inte alltid vara skriftlig. Dricksvattenanläggningar under 10/50-gränsen som inte har identifierat några kritiska styrpunkter behöver inte alltid dokumentera faroanalysen skriftligt, under förutsättning att den som är ansvarig för verksamheten kan redogöra för den på ett ändamålsenligt sätt. Det är kontrollmyndigheten som avgör när det är nödvändigt att verksamhetsutövaren själv dokumenterar faroanalysen.

Eftersom faroanalysen ska fastställas av kontrollmyndigheten krävs i de fall som faroanalysen återges muntligt av verksamhetsutövaren att kontrollmyndigheten skriftligt dokumenterar faroanalysen i en tjänsteanteckning eller liknande. Därefter bör de viktigaste delarna av faroanalysen återges i beslutet om fastställande.

Vad gäller för dricksvattenanläggningar i reserv?

Den som producerar dricksvatten kan av olika skäl tvingas stänga av produktionen från den ordinarie vattentäkten och i stället använda en reservvattentäkt. SLVFS 2001:30 skiljer inte på om dricksvattnet som levereras till användarna kommer från en ordinarie anläggning eller från en anläggning i reserv som tagits i bruk under en problemsituation.

Därför gäller alltid samma kontrollkrav och kvalitetskrav, oberoende av orsaken till situationen och oberoende av den tid som dricksvattnet tillhandahålls. Även kraven på utredning, åtgärder och information ska tillämpas om det visar sig att dricksvattnet inte uppfyller kvalitetskraven.

Dricksvattenanläggning i reserv

Att ta en reservanläggning i bruk kan innebära att ett nytt undersökningsprogram behöver utarbetas och fastställas. Om verksamhetsutövaren har beslutat att registrera en anläggning som är tänkt att användas som reserv kan ett undersökningsprogram också upprättas och fastställas med kommentaren att programmet börjar gälla när anläggningen tas i bruk.

Inkoppling av en ny vattentäkt bör omedelbart anmälas till kontrollmyndigheten. Även i detta fall ska en faroanalys ligga till grund för undersökningsprogrammet. Faroanalysen ska fastställas av kontrollmyndigheten.

Det är av avgörande betydelse för dricksvattenförsörjningens uthållighet att det finns reservvattentäkter, speciellt om en faroanalys eller en risk- och sårbarhetsanalys har visat att den ordinarie täkten är utsatt för stora föroreningsrisker. Reservvattentäkter är därför en viktig fråga i beredskapsarbetet.

Livsmedelslagstiftningen innehåller dock inga krav på att en producent ska anordna alternativ dricksvattenförsörjningen. Frågor som rör tillgång till dricksvatten till enskilda konsumenter regleras närmast av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster samt av förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Det är viktigt att en reservvattentäkt har en sådan vattenkvalitet och sköts så att den på ett smidigt och säkert sätt kan ersätta det ordinarie dricksvattnet. Rutiner för det bör ingå i beredskapsarbetet.

Senast uppdaterad 11 oktober 2018 Ansvarig grupp LK_Team Livsmedelshygien